

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.пс.н. Соня Карабельова

на дисертационен труд на тема: „Междупличностни отношения на работното място в сферата на хуманитарните и технически професии“

на Гергана Станоева – катедра по Психология, ФФ, ЮЗУ „Н. Рилски“

Гергана Станоева е завършила бакалавърска степен по Психология през 2008 г., а през 2010 г. и магистърска степен по Социална и юридическа психология към СУ „Св. Кл. Охридски“. В периода 2010-2011 г. е била и хоноруван асистент по дисциплината „Статистически методи в психология“ към специалност „Психология“ на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2011 г. е редовен докторант по Психология на труда и професионална психодиагностика към Катедрата по Психология, ФФ, ЮЗУ „Н. Рилски“.

1. Актуалност на тематиката

Темата на дисертацията за ефектите на междупличностните отношения върху успеха в работата и напредъка в кариерата отдавна е сред централните и важни теми в психологията. Наличието или отсъствието на позитивни отношения като взаимопомощ, сътрудничество и толерантност в работата, които допринасят за успешното ръководство и рефлектират върху постигането на организационните, са част от „горещите“ теми на нашето съвремие във връзка с нарастването на непредвидимостта

и неопределеността на външната и вътрешната за организацията среда. Все по-голямата активност на хората по отношение на търсенето на възможности за повишаване на чувството на удовлетвореност от работата също така допринася за повишаване на значимостта на междуличностните отношения в професионален план. Основният проблем, разработван в дисертацията, за взаимодействието между хората на работното място, има своята голяма значимост. В този смисъл актуалността на тема е добре обоснована от докторанта.

2. Познаване на проблема

В дисертационния труд са представени множество теоретични концепции за анализирания конструкти, което показва, че Г. Станоева познава подробно съществуващите схващания по разработваната проблематична област. В подкрепа на това е използваната библиография в дисертационния труд, която включва 152 литературни източника, преобладаващо на английски език (108), голям процент от които – от последните години (публикувани след 2000 г.). Представеният анализ на теоретичния материал по темата показва уменията на докторанта да проучва, да анализира, да обобщава и да прави изводи по отношение на ключовите за работните отношения понятия.

3. Методика на изследването

Избраната методика за изследване съответства на целта и задачите на дисертационния труд. За целта на емпиричното проучване са използвани общо седем въпросника и скали, които позволяват събирането на данни за изследваните явления и феномени. Събрани са и данни за социо-демографските характеристики на респондентите. Методиката е добре описана и представена в приложение. Инструментариумът е старателно

подбран и релевантен на целите на дисертацията. Коректно е описана и процедурата на изследването.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Заглавието на дисертационния труд напълно съответства на проучваните проблеми. Формулировката, използвана в заглавието, описва обобщено тематичната рамка на проучването. Г. Станоева е събрала данни за влиянието на голям брой фактори, които са част от планираната за проучване област.

Работата е структурирана в увод, две части – теоретична и емпирична, заключение, литература и приложение, и разработена в рамките на 164 стандартни страници.

Литературният обзор по съдържание отговаря на изследователската тематика и представя схващания за същността на анализиранията понятия и докладваните в литературата резултати за взаимовръзките между тях. Избраната структура на изложението показва подробно и задълбочено познаване на проблематиката. Създадена е теоретична конструкция от ключови понятия, връзката между които е изчерпателно обсъждана.

Обемът на **теоретичната част** е от 65 страници, разпределени в шест параграфа, които се отнасят до теоретичните подходи и теоретичната рамка на изследването. Първи параграф е посветен на същността на организационното гражданско поведение, като са представени дефинициите на понятието в организационен контекст, межкултурните и междугруповите различия и взаимовръзките му с други конструкти. Във втори параграф коректно са анализирани конфликтните отношения на работното място и е направено обобщение на значимите теоретични подходи. Трети параграф е посветен на удовлетвореността от взаимоотношенията на работното място, като е обърнато внимание на удовлетвореността от взаимодействията с колегите и с ръководителите. В четвърти

параграф се разискват интимните взаимоотношения на работното място като сравнително нова и предизвикателна изследователска област. Пети параграф е посветен на проблема за ролите в екипа, като основно е анализирана концепцията на Белбин. В шести параграф е дискутирана типологията на междуличностното поведение.

Общото впечатление по отношение на теоретичния обзор е, че изложението е последователно от гледна точка на комбинаторното естествено наслагване във функционални модели, което обуславя взаимовръзките между тях. От всичко представено в теоретичната част може да се направи заключението, че Гергана Станоева демонстрира изявен стремеж към задълбочаване както на теоретичните знания, така и на уменията за синтезиране на конкретни и потенциално приложими идеи от обемен научно-изследователски материал.

Емпиричната част включва две глави, които съдържат концептуалния модел на изследването, целта, задачите, методите, резултатите и изводите от проучването. Целта и задачите са ясно формулирани. Представени са една основна и три работни хипотези за връзките между анализирания конструкти. Прави впечатление широкият обхват на проучването, което създава условия за отчитане на влиянието на голяма част от факторите, обуславящи изследваните явления и характера на връзките между тях. Като цяло дизайнът представя един амбициозен по замисъл и изпълнение теоретичен и експериментален проект. Контингентът и методите са подробно и коректно описани. **Съществен принос към тази част на разработката е концептуалният модел на изследваните взаимозависимости.**

Получените резултати от емпиричното изследване заедно с направените обсъждания са представени в трета глава - общо върху 70 страници. Изследването е проведено върху извадка от 786 респонденти, разпределени по групи според демографските признаци. Изложението на резултатите следва поставените задачи

и описва проверката на формулираните хипотези. Осъществените статистически анализи съответстват на целите, като позволяват получаване както на описателни, така и на резултати, които дават информация за каузалност. Прави впечатление обхващането на голям брой променливи и добрият контрол върху тях при осъществяване на анализите. Резултатите са представени както в табличен вид, така и графично, като онагледяването е с добро качество.

Смятам, че е важно да подчертая, че резултатите са описани и анализирани коректно на високо професионално ниво. Г. Станоева добросъвестно отчита ограниченията на проведеното проучване, като предвижда потенциални възможности за неговото разширяване и задълбочаване, за да могат резултатите да бъдат генерализирани.

Много добро впечатление правят обобщенията и изводите от емпиричното изследване, които показват компетентността на Гергана Станоева да анализира и интерпретира резултати от емпирични психологически проучвания и да прави заключения за социалната практика. Всичко това е индикатор за подчертан изследователски интерес към разглежданата проблематика.

В заключението се представят накратко основните резултати, обсъжда се тяхното приложение в практиката и се разглеждат ограниченията на проучването.

Описаните приноси на дисертационния труд са изведени от проведеното емпирично изследване и получените от статистическата обработка резултати. Представените четири приноса отговарят на реалните постижения на докторанта.

Многостранното разглеждане на обсъжданите конструкти показва добра изследователска „дисциплина“, като не е пропуснат и приложния аспект.

Получените резултати позволяват по-нататъшни анализи, които могат да доведат до практическо приложение и насоки за бъдещи изследвания, които са дадени в работата.

Критични забележки и препоръки (към проведеното изследване и представените материали):

Г. Станоева добросъвестно отчита ограниченията на проведеното проучване, свързани с допълването на по-широк кръг от ситуационни и организационни фактори, които да обогатят модела на междуличностните отношения на работното място. Тя предвижда възможности за разширяване на проучването, за да могат резултатите да бъдат генерализирани.

Забележките към теоретичната част на дисертационния труд са чисто технически от гледна точка на употребата на някои термини и понятия, както и на имената на авторите на цитираните източници, които са обсъдени с докторантката и ще бъдат отразени в следващи публикации.

Друга критична бележка се отнася до големия брой скали и въпросници, използвани в проучването. Те са необходими за обхващане на всички параметри на създадения модел, но администрирането на седем самооценъчни въпросника и скали може да доведе до намаляване на мотивацията за даване на точни отговори от страна на изследваните лица. Някои от таблиците в емпиричната част, които представят данни от дескриптивната статистика, могат да бъдат дадени в приложението, за да не „тежат“ в основния текст. Също така имам забележки и за изписването на някои от статистическите коефициенти, когато текстът е на български език.

Отправените критични бележки обаче не омаловажават отличното ми впечатление и по-скоро имат препоръчителен характер по отношение на бъдещите разработки на Г. Станоева.

Убедено препоръчвам трудът да се предложи за печат, като се направят някои допълнения в анализа, които се отнасят до практическото приложение на резултатите от проучването.

5. Автореферат

Авторефератът отразява основните параметри на темата, като са представени както теоретични анализи, така и експериментални резултати. Текстът отговаря на изискванията. Представеният графичен материал е с добро качество и с висока полезност.

По темата на дисертацията са представени девет публикации на български и английски език, които адекватно отразяват основните изследователски постижения на докторанта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Смятам, че представеният дисертационен труд представлява цялостно и актуално изследване в значима област на съвременната трудова психология и професионална психодиагностика. Научните приноси са от методологичен, теоретичен и приложно-практичен характер. Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, успешно проведеното емпирично изследване и професионалният теоретичен и емпиричен анализ на изследователските данни, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология – Психология на труда и професионална психодиагностика на Гергана Васкова Станоева.

29.04.2015 г.

гр. София

ПОДПИС:

(доц.д.пс.н. С. Карабельова)